

กลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ
: กรณีศึกษาภาษาเขียน

English Refusal Strategies of Thai EFL Learners: A Case Study of Written Language

อัญมณี ธรรมเสนา (Anyamance Thammasena)* ดร.อรทัย ชินอัครพงษ์ (Dr. Orathai Chinakarapong)**

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษกรณีศึกษาภาษาเขียนของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ได้มาจากการตอบแบบสอบถาม Discourse Completion Test (DCT) ของกลุ่มนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการปฏิเสธที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุดคือ 3 กลุ่มสถานการณ์การปฏิเสธ คือ การปฏิเสธข้อเสนอ การปฏิเสธการขอร้อง และการปฏิเสธคำเชิญ ได้แก่ การปฏิเสธโดยการกล่าวให้เหตุผล ซึ่งตรงกับงานวิจัยอื่นๆที่ผ่านมา แต่มีความแตกต่างในการปรากฏของกลวิธีย่อย ในบทบาทของสถานภาพทางสังคมที่มีต่อการปฏิเสธนั้น โดยรวมยังไม่เห็นเด่นชัดนัก ส่วนใหญ่ใช้ในปริมาณที่คล้ายคลึงกันในแต่ละสถานการณ์ อนึ่งผู้เรียนคนไทยนิยมเพิ่มความหนักแน่นในการกล่าวแสดงความเสียใจหรือการกล่าวขอโทษและการกล่าวแสดงความขอบคุณในการกล่าวปฏิเสธด้วย

Abstract

The aim of this study is to investigate the English refusal strategies of Thai EFL learners in written language. The data were collected by using a modified version of the Discourse Completion Test (DCT) from 30 Thai students at Naresuan University. The finding which is most frequently-used in sub-refusal strategies was the indirect strategy called "Excuse, reason and explanation". In terms of social status Thai learners employed sub-refusal strategies quite similar in all social status. In addition, Thai learners use intensifiers in regret and gratitude.

คำสำคัญ: กลวิธีการปฏิเสธ ภาษาเขียน

Keywords: Refusal strategy, Written language

*นิสิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

**อาจารย์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาค้นคว้าด้านภาษาและทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะรูปภาษาที่จับต้องมองเห็นได้มาจนถึงศึกษาภาษาที่ใช้อยู่ในทำเนียบภาษานานาประเภท เช่น ภาษาในวงการแพทย์ วงการกฎหมาย รวมไปถึงภาษาในวงการการศึกษา การศึกษาภาษาที่คนใช้อยู่ในชีวิตประจำวันนั้น นอกจากจะศึกษาความหมายตามที่มีอยู่ในภาษาแล้วยังศึกษาความหมายของภาษาตามเจตนาการสื่อสารของผู้พูดด้วยซึ่งก็คือการศึกษาเรื่องวัจนกรรมนั่นเอง

Searle (1969, p.18) ยืนยันว่า วัจนกรรมเป็นส่วนหนึ่งของความหมายของประโยคที่สำคัญมาก เพราะในการกล่าวถ้อยคำนั้น มนุษย์มิได้มีความต้องการเพียงเปล่งเสียงหรือวาจา ซึ่งมีความหมายอ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่มีเจตนาในการสื่อสารที่ชัดเจนเสมอทุกครั้ง สอดคล้องกับ Hymes (1972) ที่กล่าวว่า ในการใช้ภาษานั้นผู้พูดต้องการความรู้ทั้ง 4 ประการ คือ ความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ความยอมรับได้ ความเหมาะสม และการที่รูปภาษานั้นถูกใช้มาแล้ว ความรู้เพียงว่าอะไรถูกไวยากรณ์หรือไม่นั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้พูด ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการศึกษาที่เน้นเฉพาะรูปภาษาอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ และไม่สามารถนำรูปภาษานั้นไปใช้จริงได้ การศึกษาด้านวัจนกรรมจึงมีประโยชน์อย่างมาก เพื่อให้การสื่อสารนั้นเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมมากมาย เช่น วัจนกรรมกรขอโทษ วัจนกรรมกรขอร้อง วัจนกรรมกรสัญญา วัจนกรรมกรปฏิเสธ ผู้วิจัยเห็นว่าวัจนกรรมกรปฏิเสธเป็นอีกวัจนกรรมหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะการปฏิเสธเป็นวัจนกรรมที่อาจก่อให้เกิดความลำบากใจ อึดอัด เมื่อต้องพูดปฏิเสธ ซึ่งที่ผ่านมาผู้ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมกรปฏิเสธ ได้แก่ ธนพรพรย (2542) Panpothong (1999)

แก้วใจ (2550) Widjaja (1997) และ Liao and Bresnahan (1996) โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหรือต่างวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การศึกษาในวัฒนธรรมเดียวกันยังมีอยู่น้อย งานที่ศึกษาวัจนกรรมกรปฏิเสธของกลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น ชีรดา (2554) ศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทาลัยศิลปากร โดยศึกษากลวิธีและรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการตอบปฏิเสธการชักชวน และศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษในกลวิธีการตอบปฏิเสธของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเห็นช่องว่างในการวิจัยโดยมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษที่ปรากฏในภาษาเขียนของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ โดยศึกษากลวิธีการปฏิเสธใน 3 ลักษณะ คือ ปฏิเสธข้อเสนอ ปฏิเสธการขอร้อง และปฏิเสธการเชิญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ กรณีศึกษาภาษาเขียน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร : นิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 177 คน

กลุ่มตัวอย่าง : นิสิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยนานาชาติและนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน เนื่องจากมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ แบ่งเป็น เพศชาย 15 คน หญิง 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (random sampling) เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ได้รับเลือกเท่าๆกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามจากสถานการณ์สมมุติ Discourse Completion Test (DCT) โดยกำหนด

สถานการณ์สมมุติต่างๆรวมทั้ง 18 สถานการณ์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างกล่าวตอบด้วยข้อความที่คิดว่า จะตอบเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ โดยแบบสอบถาม จะเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบสอบถาม ของ ธนพรพรย (2542)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยการขอความร่วมมือจาก นิสิตก่อนหมดเวลาในคาบเรียน 15 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระเบียบ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างแล้วจะวิเคราะห์ดัง หัวข้อต่อไปนี้

1. วิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธการขอร้อง ปฏิเสธข้อเสนอ และปฏิเสธการเชิญ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์กลวิธีการ ปฏิเสธ คือ วิเคราะห์ความหมายของข้อความย่อยตาม แบบของ Beebe et al. (1990) ซึ่งแบ่งกลวิธีการปฏิเสธ เป็น 2 แบบ ได้แก่ กลวิธีการปฏิเสธแบบตรงและกลวิธีการปฏิเสธแบบอ้อม

2. วิเคราะห์ความถี่ของกลวิธีการปฏิเสธ และกลวิธีย่อยของการปฏิเสธการขอร้อง ปฏิเสธ ข้อเสนอและปฏิเสธการเชิญ

เมื่อวิเคราะห์กลวิธีทั้งหมดแล้วผู้วิจัยจะ เอาจนบอัตราการใช้กลวิธีแต่ละกลวิธีเพื่อนำไปหา ความถี่ในการปรากฏ โดยเอาจนบทุกครั้งที่ใช้พบการใช้ ถึงแม้บางข้อความจะมีการใช้กลวิธีเดียวกันมากกว่า 1 ครั้งในข้อความเดียวกัน โดยได้แปลงค่าความถี่ในการ ปรากฏให้อยู่ในรูปร้อยละของการปรากฏ โดยใช้สูตร คำนวณต่อไปนี้

$$\text{ร้อยละการปรากฏ} = \frac{\text{ความถี่ของการปรากฏกลวิธี} \times 100}{\text{ความถี่ของกลวิธีทั้งหมดที่ได้ที่ได้จากการเก็บข้อมูล}}$$

$$\text{ร้อยละการปรากฏของกลวิธีย่อย} = \frac{\text{ความถี่ของการปรากฏกลวิธีย่อย} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมดที่มีกลวิธีย่อยนั้น}}$$

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการปรากฏของกลวิธีการปฏิเสธ ของ นักศึกษาไทยที่เรียน ภาษาอังกฤษ เป็น ภาษาต่างประเทศในภาษาเขียนมีกลวิธีการปฏิเสธทั้ง แบบตรงและแบบอ้อม โดยจำแนกตามสถานการณ์การ ปฏิเสธดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละในการปรากฏของกลวิธีการปฏิเสธ ข้อเสนอ การปฏิเสธการขอร้อง และการ ปฏิเสธคำเชิญ

กลวิธีที่พบ	การ ปฏิเสธ ข้อเสนอ	การ ปฏิเสธ การ ขอร้อง	การ ปฏิเสธ คำเชิญ
ปฏิเสธแบบตรง	3.3	12.3	18.1
ปฏิเสธแบบอ้อม			
- ปฏิเสธโดยการแสดงความ เสียใจ	1.9	26.4	23.7
- ปฏิเสธโดยการแสดงความ คิดเห็นด้านบวก	5	7	7.7
- ปฏิเสธโดยกล่าวให้เหตุผล ประกอบหรืออธิบายความ	35	39	32.5
- ปฏิเสธโดยเสนอทางเลือก	1	4.8	2.1
- ปฏิเสธโดยรับปากว่าจะทำสิ่ง นั้นในในอนาคต	1.4	1.5	1.6
- ปฏิเสธในเชิงลบ	0.5	0.3	0.2
- ปฏิเสธในเชิงวิจารณ์	1.2	-	0.2
- ปฏิเสธโดยให้ผู้ฟังคลายกังวล	16.9	0.3	-
- ปฏิเสธโดยการแสดงความ ปรารถนาว่าน่าจะทำตามความ ต้องการของคู่สนทนาได้	0.5	1.8	2.3
- ปฏิเสธโดยการแสดงความ ตั้งใจ	-	0.3	3.2
- ปฏิเสธโดยการกล่าวคิดตลก	0.5	-	-
- ปฏิเสธโดยการตั้งคำถาม	1.2	6	1.9
- ปฏิเสธโดยการหยุดใช้ ระหว่างการจับบทสนทนา และการเริ่มบทสนทนา	0.2	-	-
- ปฏิเสธโดยการแสดงความ ขอบค้อมหรือความซาบซึ้ง	31.4	0.3	6.5

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษปรากฏทั้งกลวิธีแบบตรงและแบบอ้อม โดยการปฏิเสธแบบอ้อมที่มากที่สุด คือ การกล่าวให้เหตุผลประกอบหรืออธิบายความซึ่งตรงกับงานวิจัยอื่นๆ เช่น ธนพรพร (2542) แก้วใจ (2550) ชีรดา (2554) แต่แตกต่างกันในเรื่องของการปรากฏของกลวิธีย่อย กล่าวคือ ในการปฏิเสธการขอร้อง พบการปฏิเสธโดยการตั้งคำถาม การปฏิเสธโดยรับปากว่าจะทำสิ่งนั้นในอนาคต ปฏิเสธโดยแสดงความปรารถนาว่าน่าจะทำตามความต้องการของกลุ่มสนทนาได้ ปฏิเสธในเชิงลบ ปฏิเสธโดยให้ผู้ฟังกลายกังวล ปฏิเสธโดยการแสดงความขอบคุณหรือความซาบซึ้ง

กรณีการปฏิเสธข้อเสนอ ปรากฏการปฏิเสธโดยรับปากว่าจะทำสิ่งนั้นในอนาคต การปฏิเสธโดยการตั้งคำถาม ปฏิเสธในเชิงวิจารณ์ ปฏิเสธในเชิงลบ ปฏิเสธโดยแสดงความปรารถนาว่าน่าจะทำตามความต้องการของกลุ่มสนทนาได้ ปฏิเสธโดยการกล่าวคิดตกและปฏิเสธโดยการหยุด ใช้ระหว่างการจบบทสนทนา และการเริ่มบทสนทนา ซึ่งกลวิธีย่อยเหล่านี้ไม่พบในงานของธนพรพร (2542) และงานอื่นๆ

ในบทบาทของสถานภาพทางสังคมที่มีต่อการปฏิเสธนั้นโดยรวมยังไม่เห็นเด่นชัดนัก ส่วนใหญ่ใช้ในปริมาณที่คล้ายคลึงกันในแต่ละสถานการณ์ อนึ่ง ผู้เรียนคนไทยนิยมเพิ่มความหนักแน่นในการกล่าวแสดงความเสียใจหรือการกล่าวขอโทษ และการแสดงความขอบคุณหรือความซาบซึ้งในการกล่าวปฏิเสธด้วย เช่น so sorry I'm really grateful เป็นต้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในเนื้อหาของ การตอบปฏิเสธ ข้อเสนอ การขอร้อง และคำเชิญ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาการใช้อวัจนภาษา (Non-verbal language) ประกอบการแสดงวัจนกรรมการปฏิเสธ

เอกสารอ้างอิง

แก้วใจ กิ่งออนดา. กลวิธีในการตอบปฏิเสธของชาวอเมริกันและชาวไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร]. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา; 2550.

ธนพรพร สายหรั่ง. กลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ: ศึกษาการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์]. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2542.

ชีรดา กิตติศิริประเสริฐ. กลวิธีการตอบปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม]. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2554.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ภาษาศาสตร์สังคม. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2533.

Beebe, L. M., Takahashi, T, and Uliss-Weltz, R. Pragmatic transfer in ESL refusals. In R. Scarcella, E. Andersen, S. D. Krashen (Eds.), On the Development of Communicative Competence in a Second Language 1990; 55-73. New York: Newbury House.

Hymes Dell. On Communicative competence. In J.B. Pride and J. Holmes (ed); 1972.

- Liao, Choa-chih and Bresnahan, Mary. A contrastive pragmatic study on American English and Mandarin refusal strategies. *Language Sciences*; 1996 (18): 703-727.
- Panpoothong, Natthaporn. Thai Ways of Saying 'no' to request. Paper Presented at the international Symposium on Linguistic Politeness; 1999. December 7-9. Bangkok:Chulalongkorn University.
- Searle, J. R.. *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. London:Cambridge Alden &University Press; 1969.
- Widjaja, Christina S. A study of Date Refusal: Taiwanese Females VS American Females. *University of Hawaii Working Papers in ESL*; 1997 15: 1-43.